

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 8Cdo/203/2020
Identifikačné číslo spisu: 4116207181
Dátum vydania rozhodnutia: 27.05.2021
Meno a priezvisko: Mgr. Renáta Gavalcová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:4116207181.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne U. R., bývajúcej v B., proti žalovaným 1/ A. J., bývajúcemu v X., zastúpenému JUDr. Danielom Pavelkom, advokátom, so sídlom v Hlohovci, Pribinova 46, 2/ H. L., bývajúcej v G., 3/ K. G., bývajúcemu v G., o určenie neplatnosti právneho úkonu, vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 25C/140/2016, o dovolaní žalovaného 1/ proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 13. júna 2019 sp. zn. 8Co/255/2018, v spojení s jeho opravným uznesením z 2. októbra 2019 sp. zn. 8Co/255/2018, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a .

Žalobkyňa má voči žalovanému 1/ nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Žalobkyňa, ako podielová spoluvlastníčka v žalobe špecifikovaných nehnuteľností, sa žalobou doručenu súdu 18. marca 2016 domáhala z dôvodu nerešpektovania zákonného predkupného práva určenia relatívnej neplatnosti kúpnej zmluvy z 22. marca 2013, ktorou právny predchodca žalovaných 2/ a 3/ (neb. K. G.) previedol na žalovaného 1/ dotknuté nehnuteľnosti.

2. Okresný súd Nitra (ďalej aj ako „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 12. júna 2018 č. k. 25C/140/2016-180 zamietol žalobu, ktorou sa žalobkyňa domáhala určenia relatívnej neplatnosti kúpnej zmluvy, uzatvorenej 22. marca 2013 medzi žalovaným 1/ ako kupujúcim a právnym predchodcom žalovaných 2/ a 3/ (neb. K. G., zom. I.) ako predávajúcim, podielovým spoluvlastníkom nehnuteľností. Žalovanému 1/ priznal podľa § 255 ods. 1 CSP plnú náhradu trov konania a žalovaným 2/ a 3/, ktorým trovy nevznikli, náhradu nepriznal. V odôvodnení svojho rozhodnutia konštatoval, že mal preukázané, že 22. marca 2013 žalovaný 1/, ako kupujúci a K. G., právny predchodca žalovaných 2/ a 3/ ako predávajúci, uzatvorili kúpnu zmluvu, ktorou predávajúci previedol na kupujúceho nehnuteľnosti parcely registra „E“, evidované na mape určeného operátu pre okres X., obec B., v k. ú. B., ďalej špecifikované v odôvodnení tohto rozsudku; parc. č. 461/1 - orná pôda o výmere 1964 m² pôvodne zapísaná na LV č. XXXX je vo výlučnom vlastníctve spoločnosti MH Invest, s.r.o., Trnavská cesta 100, 821 01 Bratislava, zapísaná na LV č. XXXX. Žalobkyňa sa listom z 22. februára 2016,

adresovaným všetkým žalovaným, dovolala relatívnej neplatnosti namietaného právneho úkonu. Na oznámenie žalovaného 1/, že je ochotný pozemky odpredať za obvyklú cenu, žalobkyňa nereagovala. Žalovaní 2/ a 3/ ako darcovia a žalobkyňa ako obdarovaná uzatvorili 28. marca 2016 ohľadne sporných nehnuteľností Zmluvu o uzavretí budúcej darovacej zmluvy. Žalovaný 1/ namietal existenciu naliehavého právneho záujmu žalobkyne na podanej žalobe tvrdiac, že jej vyhovením by neprišlo k žiadnej právnej zmene na jej strane. Súd prvej inštancie žalobu zamietol, keď posudzujúc naliehavosť právneho záujmu žalobkyne v zmysle § 137 písm. c/ CSP uzavrel, že k zmene jej právneho postavenia nedôjde, keďže navrhovaným určením nemôže dosiahnuť odstránenie spornosti a ochranu svojich práv a oprávnených záujmov. Na základe rozhodnutia súdu o neplatnosti kúpnej zmluvy by správa katastra nanajvýš obnovila pôvodný zápis vlastníckeho práva právneho predchodcu žalovaných 2/ a 3/, ale k zmene jej právneho postavenia by neprišlo; preto požadované určenie neplatnosti kúpnej zmluvy by neriešilo podstatu spornosti, ktorú sa snažila žalobkyňa odstrániť. Výslovil, že posúdenie neplatnosti kúpnej zmluvy je predbežnou otázkou, aj preto nie je daný naliehavý právny záujem na určení neplatnosti zmluvy. I keď žalobkyňa uzatvorila Zmluvu o uzavretí budúcej darovacej zmluvy so žalovanými 2/ a 3/ ako darcami, ani prípadným vyhovením tejto žalobe sa žalovaní 2/ a 3/ nestanú vlastníckymi spornej nehnuteľnosti, nakoľko ich pôvodným vlastníkom bol ich právny predchodca. Poukázal tiež na to, že zmluva bola uzatvorená až po podaní predmetnej žaloby a takéto konanie súd prvej inštancie s poukazom na § 3 Občianskeho zákonníka hodnotil ako postup žalobkyne v rozpore s dobrými mravmi. Dodal, že ak by mal prihliadnuť na budúcu darovaciu zmluvu, išlo by o obchádzanie zákona v neprospech žalovaného 1/. Predmetom konania nebola totiž suma, za ktorú žalovaný 1/ pozemky nadobudol, a tak v prípade určenia neplatnosti zmluvy by žalovaný 1/ nemal pozemky a ani finančné prostriedky. Musel by sa s nejasným výsledkom tohto nároku domáhať, čo by poškodilo jeho práva viac, ako nerešpektovanie predkupného práva spoluvlastníka. Podielový spoluvlastník sa môže domáhať nahradenia prejavu vôle vo forme kúpnej zmluvy, ktorou odkúpi od nadobúdateľa predané podiely. Objektívna cena je suma, za ktorú ich kupujúci nadobudol, v prípade nižšej sumy nie je žalobca úspešný. Na záver uviedol, že žalovaný 1/ nie je vlastníkom nehnuteľností zapísaných na LV č. XXXX, preto vo vzťahu k nehnuteľnostiam v ňom zapísaných nebol pasívne legitimovaný.

3. Krajský súd v Nitre (ďalej aj ako „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) na odvolanie žalobkyne rozsudkom z 13. júna 2019 sp. zn. 8Co/255/2018 rozsudok súdu prvej inštancie v časti týkajúcej sa zamietnutia žaloby o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy uzatvorenej 22. marca 2013 medzi žalovaným 1/ ako kupujúcim a právnym predchodcom žalovaných 2/ a 3/ neb. K. G., zom. I. ako predávajúcim v časti prevodu parcely registra „E“ č. 461/1 - orná pôda o výmere 1964 m², obec B., v k. ú. B., zapísaná na LV č. XXXX, potvrdil (I. výrok). Vo zvyšnej zamietajúcej časti rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že určil, že kúpna zmluva uzatvorená 22. marca 2013 medzi žalovaným 1/ ako kupujúcim a právnym predchodcom žalovaných 2/ a 3/ neb. K. G., zom. I. ako predávajúcim, podielovým spoluvlastníkom nehnuteľností špecifikovaných vo výroku rozsudku, je neplatná (II. výrok). Zároveň žalobkyňu proti žalovaným 1/ až 3/ ako spoločne a nerozdielne povinným priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %, o výške ktorého nároku rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti tohto rozsudku (III. výrok). Odvolací súd v odôvodnení uviedol, že žalobkyňa sa domáhala určenia neplatnosti kúpnej zmluvy, teda určenia právnej skutočnosti ovplyvňujúcej právny vzťah z práva spoluvlastníka nehnuteľnosti. Nejde teda o žalobu na určenie, či tu právo je alebo nie je, pri ktorej je potrebné preukazovať naliehavý právny záujem tak, ako ho posudzoval súd prvej inštancie. Žaloba na určenie právnej skutočnosti je preto žalobou, ktorej prípustnosť treba posudzovať podľa ustanovenia § 137 písm. d/ CSP. Na to, aby bolo možné prijať záver, či predmetná žaloba je prípustná v zmysle § 137 písm. d/ CSP je potrebné posúdiť, či § 40a Občianskeho zákonníka je priamo normou, ktorá umožňuje žalovať o neplatnosť. Odvolací súd sa nestotožnil s právnym záverom súdu prvej inštancie o nedostatku naliehavého právneho záujmu žalobkyne na požadovanom určení. Aj podľa doterajšej rozhodovacej praxe na podaní určovacej žaloby o neplatnosť právneho úkonu, ktorým malo byť porušené predkupné právo, mal v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. žalobca naliehavý právny záujem a nepatrilo mu iba výlučne právo domáhať sa plnenia z porušeného práva (§ 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka). Opodstatnenosť tohto záveru vyplýva aj zo skutočnosti, že rozsudok, ktorým súd rozhodol o neplatnosti právneho úkonu týkajúceho sa nehnuteľnosti je listinou, na základe ktorej správa katastra vyznačí formou záznamu stav pred týmto právnym úkonom (§ 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z.z.), čo samo osebe môže zakladať

naliehavosť právneho záujmu žaloby o určenie neplatnosti právneho úkonu s prihliadnutím na právny dôvod, ktorý viedol oprávneného k vyvolaniu súdneho sporu. V posudzovanom prípade žalobkyňa podala žalobu o určenie neplatnosti právneho úkonu podľa § 40a Občianskeho zákonníka, pričom listom z 1. marca 2016, doručeným žalovaným 3. marca 2016 sa dovolala relatívnej neplatnosti namietaného právneho úkonu. Dôsledkom takéhoto úkonu je neplatnosť právneho úkonu spätne, odo dňa uzavretia predmetnej kúpnej zmluvy. Dôjdením dovolania sa neplatnosti právneho úkonu ostatným účastníkom právneho úkonu sa končí relatívna neplatnosť právneho úkonu a nastáva neplatnosť, ktorú svojimi účinkami možno prirovnávať k absolútnej neplatnosti (porovnaj sp. zn. 4 Cdo 136/2009, 5 Cdo 211/2009). Odvolací súd zastával názor, že ustanovenie § 40a Občianskeho zákonníka je normou, ktorá umožňuje podanie žaloby o určenie právnej skutočnosti v zmysle § 137 písm. d/ CSP, bez potreby preukazovania naliehavého právneho záujmu. Podľa názoru odvolacieho súdu toto ustanovenie je v spojení s § 140 Občianskeho zákonníka možné vykladať tak, že ide o osobitné zákonné oprávnenie, ktoré umožňuje opomenutému podielovému spoluvlastníkovi podať žalobu o určenie neplatnosti právneho úkonu podľa § 137 písm. d/ CSP, keď sa dovolal relatívnej neplatnosti právneho úkonu, ak povinná osoba nepristúpila k mimosúdnej náprave protiprávneho stavu - vráteniu plnenia z neplatného právneho úkonu (žalovaný 1/ nesúhlasil s prevodom nehnuteľností a vrátení ním zaplatenej ceny, požadoval zaplatenie aktuálnej trhovej ceny). Dovoláním sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu pred podaním žaloby žalobkyňa dosiahla, že právny úkon prevodu nehnuteľností kúpnu zmluvou z 22. marca 2013 je neplatný; bolo zrejme, že žalobkyňa má záujem nadobudnúť vlastnícke právo k sporným nehnuteľnostiam, pričom z hľadiska zákonných možností si vybrala žalobu o určenie neplatnosti právneho úkonu, teda nie žalobu na nahradenie prejavu vôle vo forme kúpnej zmluvy, ktorú mala podať podľa názoru súdu prvej inštancie. Podľa platnej právnej úpravy je rozsudok, ktorým bolo rozhodnuté o neplatnosti právneho úkonu ohľadne nehnuteľnosti listinou, na základe ktorej správa katastra vyznačí formou záznamu stav pred týmto právnym úkonom (§ 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z.z.), preto dôvodnosť aplikácie § 137 písm. d/ CSP je daná aj tým, že zamietnutie žaloby pre nedostatok naliehavého právneho záujmu len z dôvodu nesprávneho žalobného petitu by z hľadiska účinkov sledovaných dovolaním sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu (t. j. neplatnosti kúpnej zmluvy) bola s prihliadnutím na princíp všeobecnej spravodlivosti možné hodnotiť aj ako formalistický postup, vedúci k zjavnej nespravodlivosti. Všeobecný súd nie je absolútne viazaný doslovným znením zákona, ale môže a musí sa od neho odchyliť, ak to vyžaduje účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť alebo niektorý z ústavnoprávnych princípov. Pri výklade a aplikácii právnych predpisov teda nemožno opomíňať ich účel a zmysel, ktorý nie je vyjadrený len v slovách a vetách toho-ktorého zákonného predpisu, ale i v základných princípoch právneho štátu. V konaní o nahradenie prejavu vôle akceptovanou judikatúrou v zmysle ustanovenia § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka sa opomenutý spoluvlastník domáha predaja veci, toto právo má povahu práva spätnej kúpy. Ide o sprísnenú podmienku, podľa ktorej je nadobúdateľ povinný vec ponúknuť na predaj, ktorú možno hodnotiť ako sankciu za porušenie predkupného práva. Právna sankcia za porušenie predkupného práva je rovnaká v prípade žaloby na určenie neplatnosti právneho úkonu, ako aj žaloby na nahradenie prejavu vôle; v oboch prípadoch nadobúdateľ nehnuteľnosti - žalovaný 1/ v dôsledku porušenia predkupného práva spoluvlastníka predávajúcim spoluvlastníkom stráca vlastnícke právo k spornej nehnuteľnosti. V konaní o nahradenie prejavu vôle, ako aj v konaní, že vec patrí do dedičstva (ktoré tvrdil žalovaný 1/) by pre výsledok sporu (rovnako ako v tomto konaní) bolo podstatné len to, či došlo k porušeniu predkupného práva a dovolania sa relatívnej neplatnosti, ktoré skutočnosti boli preukázané a žiadanou zo strán neboli namietané. Pokiaľ teda žalobkyňa už pred podaním žaloby dovoláním sa relatívnej neplatnosti dosiahla, že namietaný právny úkon je neplatný, zamietnuť žalobu o určenie neplatnosti tohto právneho úkonu len z dôvodu, že mala podať inú žalobu, ktorou dosiahne rovnaký výsledok (zmenu spoluvlastníka), bolo podľa názoru odvolacieho súdu v rozpore aj s princípom všeobecnej spravodlivosti. Z vyššie uvedených dôvodov odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 388 CSP zmenil tak ako je uvedené vo výroku rozsudku, keďže neboli splnené podmienky na jeho potvrdenie a ani zrušenie. Rozhodnutie súdu prvej inštancie o zamietnutí žaloby ohľadne parcely registra „E“ č. 461/1 - orná pôda o výmere 1964 m², obec B., v k. ú. B. zapísaná na LV č. XXXX je vecne správne, preto odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie v tejto časti ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 CSP potvrdil. V konaní úspešnej žalobkyňi odvolací súd priznal náhradu trov celého konania (prvoinštančného a odvolacieho) v zmysle § 396 ods. 1 CSP a § 255 ods. 1 CSP v plnom rozsahu, pretože bola v konaní úspešná; výmera parcely č.

461/1 je v pomere k celkovej výmere nehnuteľností, ohľadne ktorých bola žalobkyňa úspešná, nepatrná. Výslovil, že o výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti tohto rozhodnutia (§ 262 ods. 2 CSP).

4. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu, čo do výrokov II. a III., podal žalovaný 1/ (ďalej aj „dovolateľ“), dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzoval z § 420 písm. d/, f/, § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Dovolač dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. f/ CSP videl v tom, že odvolací súd vzťahoval na vec aj ustanovenia právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci neboli použité a sú pre rozhodnutie veci rozhodujúce, konkrétne § 137 písm. d/ CSP a dal stranám sporu priestor na vyjadrenie k možnému použitiu tohto ustanovenia bez toho, aby takýto postup navrhovala ktorákoľvek zo strán sporu. Odvolací súd odôvodňuje dôvodnosť aplikácie § 137 písm. d/ CSP tým, že zamietnutie žaloby pre nedostatok naliehavého právneho záujmu len z dôvodu nesprávneho žalobného petitu by z hľadiska účinkov sledovaných dovolaním sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu bolo s prihliadnutím na princíp všeobecnej spravodlivosti možné hodnotiť aj ako formalistický postup, vedúci k zjavnej nespravodlivosti. Súd síce nie je viazaný formuláciou petitu (môže ho do určitej miery upraviť), je však viazaný petitom po obsahovej stránke. Žalobkyňa jednoznačne zvolila žalobný návrh - o určenie neplatnosti právneho úkonu. Žalobkyňa bola v konaní zastúpená advokátom a sama si mohla zvoliť, akým spôsobom sa bude domáhať svojich nárokov, pričom v žalobe, v priebehu celého konania, ako aj v odvolaní vždy trvala výhradne len na tom, aby súd vo veci rozhodol podľa § 137 písm. c/ CSP. Žalobkyňa sa v priebehu konania nikdy nedožadovala, aby súd rozhodol podľa § 137 písm. d/ CSP. Ak súd napriek uvedenému v odvolacom konaní prekvapivo a proti vôli samotnej žalobkyne posudzoval žalobu podľa § 137 písm. d/ CSP, neprípustným spôsobom prevzal do vlastných rúk iniciatívu namiesto žalobkyne, čím došlo k zjavnému porušeniu zásady rovnosti sporových strán. Odvolací súd sa taktiež dovolaniu sa relatívnej neplatnosti nevenoval dôsledne, keď uvádza, že žalobkyňa listom z 1. marca 2016 doručeným žalovaným 3. marca 2016 sa dovolala relatívnej neplatnosti. O takomto liste z uvedeného dátumu nemá žalovaný 1/ žiadnu vedomosť. Žalovanému 1/ bol 3. marca 2016 doručený list z 22. februára 2016. Dôkaz o tom, že takýto list bol doručený aj ostatným žalovaným 2/ a 3/, predložený nebol. Na základe uvedeného má žalovaný 1/ za to, že žalobkyňa sa nedovolala relatívnej neplatnosti správne, pokiaľ nedoručila takýto list všetkým účastníkom právneho úkonu. V zmysle judikatúry a rozhodovacej praxe súdov k dovolaniu sa neplatnosti právneho úkonu urobeného v písomnej forme musí dôjsť takisto v písomnej forme, pričom musí byť adresované všetkým účastníkom relatívne neplatného právneho úkonu. Odvolací súd sa svojím svojvoľným postupom a vzhľadom na skutkový stav veci i nesprávnym aplikovaním § 137 písm. d/ CSP odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu v rozhodovaní o určenie neplatnosti právneho úkonu. Žalovaný 1/ ďalej uviedol, že ohľadne tej istej kúpnej zmluvy, ktorá je predmetom žaloby v tomto konaní, a ktorej neplatnosti sa žalobkyňa domáhala už Okresný súd Nitra rozhodoval na návrh (na základe žaloby) iného podielového spoluvlastníka tých istých nehnuteľností K. C., ktorý sa domáhal určenia neplatnosti tej istej kúpnej zmluvy voči identickým žalovaným a z tých istých dôvodov ako žalobkyňa v tomto konaní. V tejto veci Okresný súd Nitra rozsudkom č. k. 12C/140/2016-97 z 21. augusta 2017 žalobu zamietol, na čo Krajský súd v Nitre rozsudkom sp. zn. 5Co/84/2018 z 13. februára 2019 rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdil. Z uvedeného tak vyplýva, že súd pred vyhlásením dovolaním napadnutého rozsudku už o platnosti kúpnej zmluvy z 22. marca 2013 uzavretej medzi žalovaným 1/ ako kupujúcim a právnym predchodcom žalovaných 2/ a 3/ K. G. ako predávajúcim rozhodoval a právoplatne rozhodol tak, že žalobu iného podielového spoluvlastníka (K. C.), ktorý sa domáhal neplatnosti tejto zmluvy identickým spôsobom a procesným postupom ako žalobkyňa v tejto, zamietol. Dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu je tak arbitrárny a rozporný s princípom právnej istoty, ak o platnosti tej istej kúpnej zmluvy ním diametrálne iným spôsobom rozhodol Krajský súd v Nitre v inom konaní, čím nesporne zároveň došlo k založeniu dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. d/ CSP. Na záver žalovaný 1/ navrhol, aby dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v napadnutej časti zmenil tak, že potvrdzuje rozsudok Okresného súdu Nitra, sp. zn. 25C/140/2016 z 12. júna 2018 a o trovách konania rozhodol tak, že žalovaný 1/ má voči žalobkyňi právo na náhradu trov dovolacieho konania v rozsahu 100 %.

4.1. Dovolateľ podaním doručeným okresnému súdu 12. júna 2020 navrhol v zmysle § 444 ods. 2 CSP odloženie právoplatnosti dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu. Dôvodil, že žalobkyňa podala na Okresnom úrade Nitra, katastrálny odbor žiadosť o zápis predmetného rozsudku, evidovanú

ako Z 3642/20220. Po vykonaní záznamu hrozí žalovanému / nenapraviteľná ujma v prípade, že dôjde k následným prevodom vlastníctva sporných nehnuteľností na tretie osoby. Ohľadne tej istej kúpnej zmluvy už existujú dva právoplatné rozsudky sp. zn. 5Co/11/2019 a 5Co/84/2018, ktorými boli žaloby zaoberajúce sa rovnakou kúpnou zmluvou zamietnuté. Oprávnené sa domnieva, že jeho dovolanie je dôvodné.

5. Žalobkyňa vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedla, že s napadnutým rozhodnutím odvolacieho súdu sa v plnom rozsahu stotožňuje a má za to, že odvolací súd rozhodol správne, plne v súlade s príslušnými zákonnými ustanoveniami, ktoré správne vyložil a zaoberal sa dostatočne každou potrebnou okolnosťou a skutočnosťou, ktorá bola pre jeho rozhodnutie potrebná. Má za to, že dovolanie podané žalovaným 1/ je nedôvodné a pri rozhodovaní odvolacieho súdu nedošlo k žiadnemu porušeniu príslušných zákonných ustanovení, a že odvolací súd postupoval s plnou starostlivosťou a najmä v súlade so zákonom. Žalobkyňa na záver žiadala, aby dovolací súd odmietol, resp. zamietol dovolanie žalovaného 1/ a priznal jej náhradu trov dovolacieho konania.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) nezistil splnenie predpokladov pre odloženie právoplatnosti napadnutého rozhodnutia v zmysle § 444 ods. 2 CSP a v súlade s ustálenou praxou tohto súdu o tom nevydal samostatné rozhodnutie.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť.

8. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (porovnaj rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012). Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu (porovnaj sp. zn. 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 209/2015, 3 Cdo 308/2016, 5 Cdo 255/2014).

9. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

10. Dovolateľ namietal vadu konania podľa § 420 písm. d/ CSP, nakoľko podľa jeho názoru došlo v konaní k prekážke veci právoplatne rozhodnutej (rei iudicatae). Súd nižších inšancií pochybil, keď konali vo veci právoplatne rozhodnutej. Dovolateľ uviedol, že predmetom žaloby v tomto konaní, a ktorej neplatnosti sa žalobkyňa domáhala, už Okresný súd Nitra rozhodoval na návrh iného podielového spoluvlastníka K. C. ohľadne tých istých nehnuteľností, pričom sa domáhal určenia neplatnosti tej istej kúpnej zmluvy voči identickým žalovaným a z tých istých dôvodov, ako žalobkyňa v tomto konaní.

11. Prekážka veci právoplatne rozhodnutej (rei iudicatae) znamená, že sa už raz v tej istej veci právoplatne rozhodlo. K jej porušeniu dôjde vtedy, ak sa začne opätovne konať medzi tými istými účastníkmi a o tej istej veci, hoci už bolo vo veci právoplatne rozhodnuté. Za tú istú vec treba v novom konaní považovať ten istý nárok, o ktorom sa už prv právoplatne rozhodlo, ak sa opiera o ten istý právny dôvod vyplývajúci z totožného skutkového stavu. O prekážku rozsúdenej veci nejde, ak chýba čo i len jeden z uvedených znakov. Totožnosť predmetu konania je totožnosť nároku uplatneného z rovnakého skutkového základu či skutkového deja. Je daná vtedy, keď ten istý nárok alebo stav vymedzený žalobným petitom vyplýva z rovnakých skutkových tvrdení, na základe ktorých bol

uplatnený (t. j. ak je založený na rovnakých skutkových okolnostiach a rovnakom právnom dôvode); (porovnaj napr. rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 280/2010).

12. Skutkovým základom sú v zmysle princípu kontradiktórnosti a dispozičného princípu sporového konania tie skutočnosti, ktoré sú predmetom skutkových tvrdení, ktoré strana v danom konaní uviedla podľa ustanovenia § 132 ods. 1 CSP, či podľa ustanovení § 150 a § 151 CSP. V tejto súvislosti nie je pre individualizáciu predmetu sporu rozhodujúce právne posúdenie daných skutočností stranami sporu, pretože súd si v civilnom konaní, v rámci zásady *iura novit curia*, sám právne posúdi skutočnosti, ktoré sú predmetom skutkových tvrdení sporových strán.

13. Z uvedeného je zrejmé, že vec nemožno opätovne prejednať a rozhodnúť len za predpokladu, ak sa v prejednávanej veci vyskytuje totožnosť subjektov v pomere k veci už právoplatne rozhodnutej a totožnosť samotnej veci, ktorá sa stala predmetom konania. V preskúvanom prípade dospel dovolací súd k záveru, že v danom prípade nie je daná totožnosť účastníkov konania, a tým absentuje obligatórna požiadavka na uplatnenie dovolacieho dôvodu v zmysle § 420 písm. d/ CSP. Je zrejmé, že dovolateľom poukazovaný rozsudok Okresného súdu Nitra č. k. 12C/140/2016-97 z 21. augusta 2017, ktorý bol potvrdený rozsudkom Krajského súdu v Nitre sp. zn. 5Co/84/2018 z 13. februára 2019, sa netýka žalobkyne, ale iného podielového spoluvlastníka K. C..

14. Vo vzťahu k námietke vyplývajúcej z § 420 písm. f/ CSP dovolateľ namietal vadu konania spočívajúcu v tom, že odvolací súd svoje rozhodnutie nečakane založil na iných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, pričom prekvapivo a proti vôli samotnej žalobkyne posudzoval žalobu podľa § 137 písm. d/ CSP.

15. Podľa § 420 písm. f/ CSP, dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

15.1. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom *denegatio iustitiae* (odmietnutie spravodlivosti).

16. Podľa § 382 CSP ak má odvolací súd za to, že sa na vec vzťahuje ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve strany, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili.

17. Vyššie citované ustanovenie má predísť vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí, vychádza z princípu predvídateľnosti súdneho rozhodnutia, ktorý je považovaný za komponent princípu právneho štátu, osobitne princípu právnej istoty.

18. Dovolací súd uvádza, že použitie ustanovenia § 382 CSP odvolacím súdom sa viaže na dve podmienky a to, že nárok treba posúdiť alebo podľa celkom iného právneho predpisu, ako ho posúdil súd prvej inštancie, alebo síce podľa toho istého právneho predpisu, ako ho posúdil súd prvej inštancie, ale podľa iného ustanovenia (iného paragrafu alebo iného odseku). Druhou zákonnou podmienkou, ktorá musí byť splnená je, že toto iné zákonné ustanovenie je pre rozhodnutie veci rozhodujúce (viď Števíček M., Ficová S., Baricová J., Mesiarkinová S., Bajánková J., Tomašovič M. a kol., Civilný sporový poriadok, Komentár, Praha: C. H. Beck, str. 1271).

19. O tzv. prekvapivé rozhodnutie ide predovšetkým vtedy, ak odvolací súd založí svoje rozhodnutie vo veci na iných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, za súčasného naplnenia tej okolnosti, že proti týmto iným (odlišným) právnym záverom odvolacieho súdu nemá strana konania možnosť vyjadrovať sa, právne argumentovať, prípadne predkladať nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvej inštancie nejavili ako významné (viď aj sp. zn. 7 Cdo 1/2018).

20. Dovolací súd uvádza, že z odôvodnenia rozhodnutia súdu prvej inštancie, ktorým zamietol žalobu žalobkyne a jeho obsahu vyplýva, že posudzujúc naliehavosť právneho záujmu žalobkyne v zmysle § 137 písm. c/ CSP v spojení s riešením otázky, či navrhovaným petitom dosiahne odstránenie spornosti jej práva alebo neistoty v právnom vzťahu uzavrel, že k zmene jej právneho postavenia nedôjde, keďže navrhovaným určením nemôže dosiahnuť odstránenie spornosti a ochranu svojich práv a oprávnených záujmov. Odvolací súd naopak vo svojom rozhodnutí uviedol, že v tomto prípade nejde o žalobu na určenie, či tu právo je alebo nie je (§ 137 písm. c/ CSP), pri ktorej je potrebné preukazovať naliehavý právny záujem tak, ako ho posudzoval súd prvej inštancie, ale ide o žalobu na určenie právnej skutočnosti, ktorej prípustnosť posudzoval podľa ustanovenia § 137 písm. d/ CSP.

21. Keďže vzhľadom na vyššie uvedené má dovolací súd za to, že zo strany odvolacieho súdu došlo k posúdeniu predmetného sporu podľa iného zákonného ustanovenia, pričom toto iné zákonné ustanovenie bolo pre rozhodnutie veci rozhodujúce, dovolací súd pristúpil k šetreniu, či zo strany odvolacieho súdu došlo k splneniu tzv. manu dukčnej (poučovacej) povinnosti vyplývajúcej z § 382 CSP. Podstatou tejto povinnosti je zabrániť odňatiu možnosti konať pred odvolacím súdom, a teda zabezpečiť riadny prístup k spravodlivému procesu aj po podaní odvolania.

22. Dovolací súd dospel k záveru, že z obsahu spisového materiálu vyplýva, že odvolací súd takto postupoval, teda odvolací súd si túto povinnosť splnil, v dôsledku čoho dovolateľ v danej procesnej situácii mal možnosť namietat' správnosť tohto „nového“ právneho názoru zaujatého až v odvolacom konaní. Odvolací súd listom zo 14. decembra 2018 vyzval dovolateľa, aby sa vyjadril k možnému použitiu ustanovenia § 137 písm. d/ CSP, pričom aj uviedol, že dané zákonné ustanovenie pri doterajšom rozhodovaní nebolo použité a môže byť pre rozhodnutie vo veci rozhodujúce. Uvedená výzva bola doručená dovolateľovi 3. januára 2019 (doručenka na č. l. 221 spisu), pričom sa k nej dovolateľ elektronickým podaním z 9. januára 2019 aj vyjadril.

22.1. Napokon ani tvrdenie, že odvolací súd proti vôli samotnej žalobkyne posudzoval žalobu podľa § 137 písm. d/ CSP, nie je pravdivé, nakoľko podaním z 8. januára 2019 žalobkyňa súhlasila s použitím daného ustanovenia.

23. Dovolací súd taktiež zastáva názor, že strany konania nie sú povinné uplatnený nárok ani obranu proti nemu právne kvalifikovať, pretože právna kvalifikácia je vecou súdu. Musia ale uviesť rozhodné skutočnosti, ktoré umožnia súdu uplatnený nárok alebo obranu proti nemu právne kvalifikovať. Súd tak skúma, či tvrdené skutočnosti možno podriadiť pod hypotézu niektorej právnej normy tak, aby z dispozície tejto právnej normy bolo možné vyvodit' plnenie. Ak strana uvedie rozhodujúce skutočnosti, z ktorých vyvodzuje tvrdený nárok, ale s týmito skutočnosťami spája nesprávne právne následky, nie je súd viazaný právnym názorom strany sporu a je povinný posúdiť vec podľa tých právnych noriem, ktoré na tvrdený a súdom zistený skutkový stav dopadajú. Súd teda nie je viazaný právnou kvalifikáciou, ale len skutkovým vymedzením v žalobe a musí si vyriešiť aj prípadnú konkurenciu (súbehu) právnych nárokov a spomedzi viacerých vybrať správnu právnu normu (pozri sp. zn. 7 Cdo 25/2018). Je preto vecou súdu, ktoré zákonné ustanovenia na danú vec aplikuje a nie je viazaný len právnym názorom žalobcu, resp. žalovaných.

24. Dovolateľ ďalej tvrdí, že nebolo preukázané, že list z 22. februára 2016, ktorým sa žalobkyňa dovolala relatívnej neplatnosti, bol doručený aj žalovaným 2/ a 3/, t. j. odvolací súd vykonané dôkazy vyhodnotil nesprávne, čo malo za následok nesprávne právne posúdenie veci založené na nesprávnom zistení skutkového stavu. Najvyšší súd ale už podľa predchádzajúcej právnej úpravy dospel k záveru, že dôvodom znemožňujúcim realizáciu procesných oprávnení účastníka a zakladajúcim prípustnosť dovolania nie je nedostatočné zistenie rozhodujúcich skutkových okolností, nevykonanie všetkých

navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu (porovnaj R 37/1993, R 125/1999, R 42/1993 a sp. zn. 1 Cdo 85/2010, 2 Cdo 29/2011, 3 Cdo 268/2012, 3 Cdo 108/2016, 2 Cdo 130/2011, 5 Cdo 244/2011, 6 Cdo 185/2011, 7 Cdo 38/2012). Podľa právneho názoru dovolacieho súdu ani podľa novej právnej úpravy civilného sporového konania, ktorá nadobudla účinnosť 1. júla 2016, nie je dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ CSP nedostatočné zistenie skutkového stavu, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu. Dovolací súd zdôrazňuje, že do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky nepatrí právo procesnej strany vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia navrhnutých dôkazov súdom, prípadne sa dožadovať navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (por. I. ÚS 97/97).

25. Týmto procesným postupom odvolacieho súdu preto jednoznačne nedošlo k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ CSP.

26. Ďalej žalovaný 1/ prípustnosť dovolania odvodzoval aj z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, kedy by mal dovolateľ: a/ konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b/ vysvetliť (a označením rozhodnutia najvyššieho súdu doložiť), v čom sa riešenie právnej otázky odvolacím súdom odklonilo od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, c/ uviesť, ako by mala byť táto otázka správne riešená. Samotné polemizovanie dovolateľa s právnymi názormi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo kritika toho, ako odvolací súd pristupoval k riešeniu právnej otázky významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v § 421 ods. 1 písm. a/ CSP (viď rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 203/2016, 3 Cdo 6/2017, 3 Cdo 67/2017, 4 Cdo 95/2017, 7 Cdo 140/2017).

27. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (teda v žiadnom prípade nie o skutkovú otázku), od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu. Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že otázkou riešenou odvolacím súdom sa tu rozumie tak otázka hmotnoprávna (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine, atď.), ako aj procesnoprávna (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Pre právnu otázku, ktorú má na mysli § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, je charakteristický „odklon“ jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd, od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Ide tu teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov dovolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky, odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od „ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu“ [vyjadrenej najmä v rozhodnutiach alebo stanoviskách najvyššieho súdu, ktoré sú publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, ale tiež opakovane v viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca a j v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ neskôr vydané rozhodnutia najvyššieho súdu nespochybnili názory obsiahnuté v rozhodnutí dosiaľ nepublikovanom (porovnaj napr. sp. zn. 3 Cdo 158/2017, 4 Cdo 95/2017, 5 Cdo 87/2017, 6 Cdo 129/2017, 8 Cdo 33/2017)].

28. Dovolateľ videl dovolací dôvod uvedený v § 421 ods. 1 písm. a/ CSP v tom, že odvolací súd sa svojím svojvoľným postupom a vzhľadom na skutkový stav veci i nesprávnym aplikovaním § 137 písm. d/ CSP odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v rozhodovaní o určení neplatnosti právneho úkonu.

29. Aby na základe dovolania podaného v zmysle § 421 ods. 1 CSP mohlo byť rozhodnutie odvolacieho súdu podrobené meritórnemu dovolaciemu prieskumu z hľadiska namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci, musia byť (najskôr) splnené predpoklady prípustnosti dovolania zodpovedajúce niektorému zo spôsobov riešenia tej právnej otázky, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a tiež podmienky dovolacieho konania, medzi ktoré okrem iného patrí riadne odôvodnenie dovolania prípustnými dovolacími dôvodmi a spôsobom vymedzeným v ustanoveniach § 432 až § 435 CSP.

30. Ustanovenie § 432 ods. 2 CSP uvádza spôsob, ako má dovolateľ dovolací dôvod podľa tohto ustanovenia vymedziť. Uvedené ustanovenie je nutné vykladať v súvislosti s § 421 CSP zakladajúcim prípustnosť dovolania v prípade nesprávneho právneho posúdenia veci, čo znamená, že dovolateľ je povinný dovolací dôvod vymedziť nesprávnym právnym posúdením takej právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a zároveň pri ktorej riešení sa odvolací súd buď odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, alebo ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená, alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

31. Pokiaľ dovolateľ v dovolaní nevymedzí právnu otázku, dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na domnienkach (predpokladoch) o tom, ktorú otázku mal dovolateľ na mysli; v opačnom prípade by jeho rozhodnutie mohlo minúť zákonom určený cieľ. V prípade absencie vymedzenia právnej otázky nemôže dovolací súd pristúpiť k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešili prvoinštančný a odvolací súd; v opačnom prípade by uskutočnil procesne neprípustný bezbrehý dovolací prieskum priečiaci sa nielen (všeobecne) novej koncepcii právnej úpravy dovolania a dovolacieho konania zvolenej v Civilnom sporovom poriadku (pozri napr. rozhodnutia dovolacieho súdu sp. zn. 1 Cdo 98/2017, 3 Cdo 94/2018, 4 Cdo 95/2017). Treba zdôrazniť, že úlohou dovolacieho súdu nie je vymedziť právnu otázku, pri riešení ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu; zákonodarca túto povinnosť ukladá dovolateľovi.

32. Žalovaný 1/ v danom prípade túto (procesnú) povinnosť nesplnil. V dovolaní vytkol odvolaciemu súdu celý rad nesprávností, namietal nesprávne hodnotenie dôkazov súdmi v základnom konaní, kritizoval správnosť jeho právnych úvah a záverov, ničím však nevysvetlil, riešenie ktorej právnej otázky, dovolacím súdom dosiaľ inak riešenej, bola založená prípustnosť jeho dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Sama polemika dovolateľa s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika toho, ako odvolací súd pristupoval k riešeniu niektorého problému, významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v ustanovení § 421 ods. 1 CSP.

33. V prejednávanej veci žalovaný 1/ v dovolaní spôsobom zodpovedajúcim vyššie uvedeným kritériám (vyplývajúcim z § 432 až § 435 CSP) neuviedol, z čoho vyvodzuje jeho prípustnosť a dovolacie dôvody nevymedzil tak, ako to predpokladajú tieto ustanovenia.

34. Z týchto dôvodov najvyšší súd uzatvára, že vzhľadom k tomu, že v dovolaní sa nedôvodne namieta existencia procesnej vady v zmysle § 420 písm. d/ a f/ CSP, neostávalo najvyššiemu súdu iné ako dovolanie v tejto časti ako neprípustné podľa § 447 písm. c/ CSP odmietnuť; vo zvyšnej časti, vzhľadom k tomu, že dovolateľ nevymedzil právnu otázku relevantnú z hľadiska § 421 ods. 1 písm. a/, dovolanie odmietnuť podľa § 447 písm. f/ CSP.

35. Rozhodnutie o nároku na náhradu trov dovolacieho konania dovolací súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

36. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.